

учасників може бути визнання правочину недійсним. Правочин вважається фіктивним тому, що створюється лише видимість його укладання. За своїми ознаками та метою фіктивний правочин має певні розбіжності з вдаваним правочином, тому під час судового розгляду ухвалюється своєрідне рішення.

Список використаної літератури:

1. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Цивільне право України: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Істина, 2009. 816 с.
2. Бандурка І. В., Зайцев О. Л., Красицька Л. В. та ін. Цивільне право України: курс лекцій: у 6 т.; за ред. Л. Б. Шишки, В. А. Кройтора. Еспада, 2008. Т. 1. 640 с.
3. Давидова І. В. Недійсність фіктивного правочину: загальна характеристика. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 47–49.
4. Гражданское право: учеб. для вузов: в 2 ч. / под общ. ред. Т. И. Илларионовой, Б. М. Гонгалo, В. А. Плетнёва. М.: НОРМА-ИНФРА, 1998. Ч. 1. С. 239.
5. Эрделевский А. Недействительность сделок: условия, виды, последствия. URL: http://www.juristlib.ru/book_1313.html.

Ключові слова: правочин, фіктивний правочин, вдаваний правочин, недійсність правочину, договір, підстава недійсності, наслідки фіктивного правочину.

Ключевые слова: сделка, фиктивная сделка, мнимый сделка, недействительность сделки, договор, основание недействительности, последствия фиктивной сделки.

Key words: transaction, fictitious transaction, commissioned transaction, invalidity of the transaction, contract, grounds for invalidity, consequences of a fictitious transaction.

ЛУК'ЯНЧУК НАТАЛІЯ СЕРГІЙВНА

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
студентка групи ЮЗ-731 МСН*

КАРПЕНКО РОМАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін*

ФІКТИВНІ ПРАВОЧИНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Цивільні права та обов'язки можуть виникати на основі різних підстав, передбачених цивільним законодавством. До них належать: договори та інші правочини, створення літературних, наукових творів, які є результатами інтелектуальної та творчої діяльності, акти органів державної влади та місцевого самоврядування, рішення суду. Практика свідчить про те, що найбільш поширеними все-таки є правочини. Правочин – дія особи, спрямована на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків (відповідно до ч. 1 ст. 202 ЦК України) [1].

Часто трапляються випадки, коли вчинений правочин не відповідає нормам цивільного законодавства або внутрішній волі сторін щодо досягнення певного результату, чи укладається з метою приховування реального правочину. Таким чином, окремо виділяють фіктивні та удавані правочини.

Проблема фіктивних та удаваних правочинів була досліджена такими науковцями: А. Єщенко, В.О. Кучер, О. Отрадновою, М.М. Сібільовим, С.В. Томчишеним, І.В. Давидовою, Н.С. Хатнюком та іншими.

Метою даною статті є загальна характеристика фіктивного та удаваного правочинів, виявлення дійсної волі сторін, що їх вчиняють.

Правочини мають бути вчинені з певною метою, до якої сторони прагнуть (ч. 5 ст. 203 ЦК України) [1]. За змістом фіктивні та удавані правочини формально відповідають закону, але дійсна воля їх сторін суперечить внутрішньому волевиявленню, тобто є деформованою: спрямованою на досягнення іншого результату.

Під час укладення цивільно-правових угод, з метою зменшення кількості податків, обходу переважного права учасників спільної часткової власності на купівлю частки, часто сторони правочину, не передбачаючи правових наслідків, приховують дійсний правочин шляхом вчинення удаваного. Наприклад, укладення договору дарування замість купівлі-продажу, видача генеральної довіреності на автомобіль з метою приховування реального продажу. Відповідно до ч. 1 ст. 235 ЦК України удаваний правочин – це правочин, який вчинено сторонами для приховання іншого правочину, який вони насправді вчинили [1]. Фактично існує два правочини: той, який юридично оформили та інший, що був реально укладений. Права та обов'язки сторін виникають, але не ті, що випливають зі змісту правочину.

Законодавство прямо не передбачає недійсність удаваного правочину. У процесі судового розгляду має бути встановлено, який правочин вчинено насправді та застосувати норми, що його регулюють. У випадку, коли він суперечить закону чи обсягу дієздатності однієї сторони, суд ухвалює рішення про визначення його недійсним чи встановлює його нікчемність. Відповідно кожна з сторін повинна повернути іншій все те, що отримала внаслідок вчинення правочину, в натурі або відшкодувати його вартість [1].

Керуючись положеннями ЦК України, варто зазначити, що позивач, звертаючись до суду, має довести: сам факт укладення правочину, який, на його думку, є удаваним; реальну волю сторін, бажання досягти інших юридичних наслідків, ніж тих, які встановлені правочином; настання інших прав та обов'язків, ніж тих, які передбачені удаваним правочином;

Визнати договір удаваним не так і просто. Оскарження його положень може доводитися письмовими доказами, засобами аудіо-, відеозапису (ч. 1 с.218 ЦК України). Остаточне рішення суду також не може базуватися на усних свідченнях свідків. Важливо чітко встановити, що дії сторін були свідомими, спрямованими на настання інших наслідків та приховування внутрішньої волі [1].

Важливо виявити усі юридичні факти, з яким закон пов'язує настання правових наслідків. Наприклад, розміщення в друкованих чи електронних засобах масової інформації власником(співвласником квартири)автомобіля оголошення про продаж, визнання даного факту продавцем, зняття з банківського рахунку коштів покупцем до моменту укладення договору чи надання коштів у позику (якщо це було визнано позикодавцем).

Як наслідок, суд встановлює, що зовнішня воля сторін не відповідає внутрішньому волевиявленню (що є головною умовою для вчинення правочину відповідно до ч. 3 ст. 203 ЦК України), виявляє який саме правочин було укладено та застосовує норми, що його регулюють.

Фіктивним є правочин, вчинений сторонами без реального наміру створення правових наслідків, передбачених цим правочином [1]. Основні ознаки: свідома воля обох сторін вчинити фіктивний правочин; намір ввести в оману другу сторону; приховування реальної мети й дійсних намірів;

Часто сторони прагнуть укласти договір у письмовій, нотаріально посвідченій формі. Умови правочину, в більшості випадків, відповідають вимогам закону. Це робиться для того, щоб подати «безперечні» докази своїх прав в суді, якщо такий правочин буде визнаватися фіктивним.

Сторони вчиняють правочин, знаючи заздалегідь, що він не буде виконаний, адже вони мають іншу мету, яка не завжди є правомірною. Вони прагнуть створити видимість юридичного зв'язку між собою. Наприклад, дарування майна своєму близькому родичеві з метою уникнення його конфіскації.

Проте сам факт невиконання умов правочину не свідчить про його фіктивність. Необхідно встановити наявність умислу в усіх сторін. Якщо одна сторона діяла лише для вигляду, а інша прагнула досягти правового результату, то правочин в жодному разі не може бути визнаний фіктивним. При цьому тягар доведення фіктивності правочину повністю покладається на позивача у цивільній справі [3].

Доречний приклад наводить І.В. Давидова: «...Коли відбувається фіктивний поділ, дарування або продаж майна подружжя, яке має незаконну мету приховати його від конфіскації, фіктивними можуть бути не лише договори, а й інші юридичні дії: фіктивний акт отримання товару, технічного огляду, обміру приміщення, оцінки вартості майна тощо. Фіктивні правочини характеризуються недобросовісністю його учасників, однак цієї підстави для визнання правочину недійсним недостатньо» [2].

Законодавством України не визначено чіткого переліку кола осіб, які можуть звернутися з позовом про визнання недійсності фіктивного правочину. Ними можуть бути як сторона договору, так і інші заінтересовані особи. Так як сторони не вчиняють жодних дій, тобто правочин не породжує, не змінює і не припиняє цивільних прав та обов'язків, суд приймає рішення про визнання його недійсним.

Отже, відмінність удаваного правочину від фіктивного полягає в істинності волі сторін. Вчиняючи фіктивний правочин, фізичні та юри-

дичні особи не мають наміру діяти відповідно до його положень, а тільки створюють деяку видимість. Встановити фіктивність – означає виявити небажання сторін настання закріплених наслідків, встановити реальну мету. Удаваний, навпаки, має на меті виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків, але не тих, які були засвідчені. Тобто фактично вчиняється інший правочин з метою приховання реального. Відповідно до цих особливостей суд при розгляді справ виносить різні рішення: наслідком удаваних правочинів є застосування норм, що регулюють конкретний вид правочину, який реально було вчинено, а фіктивні визнаються недійсними.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України: законодавство України. Редакція від 04.11.2018, підстава 2581-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 20.11.2018).
2. Давидова І.В. Недійсність фіктивного правочину: загальна характеристика. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014, № 6. С. 47–49
3. Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>

Ключові слова: правочин, фіктивний правочин, вдаваний правочин, недійсність правочину, договір, підстава недійсності, наслідки фіктивного правочину.

Ключевые слова: сделка, фиктивная сделка, мнимый сделка, недействительность сделки, договор, основание недействительности, последствия фиктивной сделки.

Key words: transaction, fictitious transaction, commissioned transaction, invalidity of the transaction, contract, grounds for invalidity, consequences of a fictitious transaction.

СОЙКА ЮЛІЯ ЮРІЇВНА

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
студентка навчальної групи ЮД-741*

КАРПЕНКО РОМАН ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін*

МУНІЦИПАЛЬНА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Саморегулювання у господарській діяльності визначається як добровільне здійснення заходів суб'єктами з метою організації та впорядкування суспільних відносин у певній сфері, визначення правил, стандартів та принципів для забезпечення інтересів суспільства та відповідної спільноти. Визначаючи саморегулювання через призму цивільного права, В. В. Кочин стверджує: «Саморегулювання є способом упоряд-